

Trmoglavja premogokopna družba provocira rudarje

Za odstranjenje skalovja plača zelo malo. — Pa še to bi rada vtirgala. — Vrhtega pa uganja še druge šikane.

Scranton, Pa. — Hudson Coal kompanija, za katero dela 22,000 delavcev, ogroža stavka. Odbor za pritožbe 22 lokalnih organizacij pravi, ako kompanija ne gane in odpravi enega glavnih spornih vprašanj in ne ugodi glavni pritožbi, da mogoče pride do stavke, še preden mine mesec november.

Hudson Coal kompanija je podružnica Loroc's Delevare & Hudson železnice družbe. Ta družba je zelo na slabem glasu med rudarji na antracitem polju. Zadnje sporno vprašanje pokazuje, kakšne so metode te družbe. Rudarjem, ki delajo od tone v premogovniku Grassy Island so znižali plačilo za odstranjenje skalovja za več kot dve tretjini. To skalovje se vleče kot plast sredi premogove žile. Za odstranjenje tega skalovja je bilo treba izvršiti toliko dela, da so delavcem od kosa pripisali precej ur dela. Vsakih štirinajst dni, ko je bil plačini dan, so jim pripisali 40 ur ali pet dni dela, po \$6.98 na dan, da so bili odškodovani za mrtvo delo. Prejeli so več ko štirideset dolarjev na štirinajst dni.

Tri leta nazaj je uprava teh štirideset dolarjev znižala na pet, šest ali sedem dolarjev. Odvisno je bilo od prostora in rudarja, ki je delal na prostoru. Unija je protestirala proti takemu ravnanju, ker kompanija ni imela pravice po pogodbi znižati mezd, dokler pogodba ne poteče. Zadeva je prišla pred odbor za izravnavne sporov in nazadnje pred razsodnika Neilla. Razsodnik je v principu soglasal z unijo, ni pa določil cene za to delo. Priporočil je uniji in kompaniji, da se pobotata glede cene. Zopet je pričela stvar od začetka. Šla je pred odbor za izravnavne sporov in pred razsodnika Neilla. Kompanija argumentira na podlagi napačnih argumentov in trdi, da je šlo preje onih štirideset dolarjev tudi za drugo mrtvo delo. Toda zapiski ne izkazujejo tega.

Kompaniji je zrasel greben, ker se stvar zavlačuje in je znižala odškodnino za odstranjenje skalovja od pet na tri dolare. Pet dolarjev dovolj je še onim rudarjem, ki pošteno in glasno zabavljajo. Odbor za pritožbe je postal nejevoljen, ker kompanija zadevo zavlačuje, in izjavlja, da pride do stavke, ako kompanija ne odneha.

Rudarji imajo pa še druge pritožbe proti kompaniji. Rudarji so bili odslavljeni brez vzroka, rudarjem, ki delajo od kosa, je bila vtirgana meza, rudarji, ki so plačani na dan, so pa priganjani pri delu. Dogodi se tudi, da mora delavec, ki je plačan na dan, iti domov, ko je delal šest do sedem ur, drugo jutro ga pa priganjajo k delu, da nadomesti, kar je zamudil, ker ga je predelavec poslal domov. Unija nasprotuje kontraktnemu sistemu. Od časa do časa se je tudi vrpla in odpravila kontraktno delo. Ampak Hudson Coal kompanija in drugi podjetniki na enem istem polju akukajo še bolj razširiti kontraktno delo.

Unija je najbolj nevarna zadnja poteza, ki jo je frignala Hudson Coal kompanija. Organizatorjem je prepovedala stopiti na njen svet in obenem je razglasila, da unija ne more zahtevati zaprte delavnice.

Opozicija proti političnem delu v tednu

Društvo se nasprotuje vsakemu skrajšanju delavnika.

Washington, D. C. — Med organizacije podjetnikov, ki so pričele proizvedovati, kako učinkuje pet dni dela v tednu, spada tudi Ameriški rudniški kongres. Izbranih je bilo pet sto vodilnih industrijskecev v raznih industrijah, da se jim dostavi pole v vprašanji, ako delavci ravno toliko producirajo v petih dneh kot v šestih, in če se znižajo produktivni stroški in poceni produkt.

Rudniški kongres naglasi, da večina bizniških organizacij nasprotuje petim dnevom dela v tednu. To je razumljivo!

Nekaj krojaških delavcev se je vrnilo na delo

Zanje se je doseglo povznanje mezd, a unija je mogla podjetnikom priznati tudi majhno koncesijo.

New York, N. Y. — Od krojaških delavcev, ki stavkajo že štiri mesece in pol, se jih je zopet nekaj vrnilo na delo, ker so podjetniki podpisali pogodbo s organizacijo. Krojaških delavcev, ki izdelujejo plašče, se je dozdaj vrnilo na delo petnajst tisoč, a na stavki jih je še kakšnih deset tisoč. Ti delavci delajo v delavnicah takozvanih "neodvisnih" tovarnarjev.

Po pogodbi je meza višja za štiri do devet dolarjev, kot jo je priporočila komisija gubernorja Smitha. Gubernorjeva komisija je priporočala razmere v industriji skozi dve leti. Ta komisija je priporočila 44 ur dela v tednu. Po pogodbi pa velja za prvo leto 42 ur dela v tednu, za drugo pa 40 ur dela v tednu.

Unija je pristala podjetnikom na koncesijo, da imajo pravico odpustiti do deset odstotkov delavcev, ako ima podjetnik več ko 25 delavcev v delavnici in če so delavci delali že 32 tednov v letu. Noben delavec ne sme biti odslavljen, ako ni delal 32 tednov v letu. Unija je zahtevala najmanj 36 tednov dela za vsakega delavca v industriji.

Sezona za pomladanske vzorce je že pričela. Jesenska sezona je pa že zadnja minila, kajti zima je pred durmi.

UČINKI STAVKE RAZVAHALCEV MLEKA

Trmoglavja kompanija je imela zgrube več ko petdeset tisoč dolarjev.

Boston, Mass. — Kako učinkovita je bila stavka proti Alden Bros. Creamery kompaniji, se je dozdaj izločilo, ki ga je sestavil John A. Maloney, ki je bil pri zastavi navo kot razsodnik. Maloneyjevo poročilo pripoveduje o piketiranju, ki so ga izvršili razvaševalci mleka, ki so zahtevali priznanje unije.

Alden Bros. Creamery kompanija je izgubila več ko petdeset tisoč dolarjev, ker je bila taktika amonkujocih razvaševalcev mleka zelo učinkovita. Maloney je praviel, da je kompanija izgubila prejšnje vse, da slo ni stavka. Izplačila je \$6,470 za policaje, \$1,397 za detektive, \$985 za transportacijo (povedano ni, če so mleko ali stavkoka-ze), \$3,497 za izredne delce, \$581 za steklenice, ki so jih pobili stavkarji, \$865 za mleko, o katerem trdijo, da so ga stavkarji izlili, \$1,000 za neprodano mleko, ki ga je kompanija preveč naročila.

Advokat kompanije je dejal, da se je stavka odredila že po tem, ko se je odrušila kompanija Alden Bros. iz Bostona, W. F. Noble & Sons iz Somerville, Childs Bros. iz Walthama in Cape Cod Creamery iz Hyannis v New England Creamery Products kompanijo. Kompanija se odločila za takšno taktiko in pod svojim imenom, da sifavno se bile združene pod skupnim imenom. Alden Bros. kompanija se ni hotela pogajati s organizacijo razvaševalcev mleka.

Stavkarji so šli od odjemalca do odjemalca, ki so jemali mleko od Alden Bros. kompanije in jim povedali, da je pri tej kompaniji stavka in da si naj zaradi tega naroče mleko pri kompanijah, ki priznajo delavsko strokovno organizacijo, dokler se Alden Bros. kompanija ne sporazume s svojimi razvaševalci mleka.

Kitajski revolucionarji prosijske Kantončane za mir

Vupeijske je poslal zastopnike z mirovno ponudbo h kantončanskim zmagovalcem.

Hankov, Kitajska, 17. nov. — Maršal Vupeijske prosi kuomintangke zmagovalce za mir! Včeraj so prišli v Hankov trije generali iz provinc Honan in zaprosili konferenco z generalom Ciangkajšekom, vrhovnim poveljnikom kuomintangke (kantončke) armade. Izjavili so, da bi se radi pogajali za mir in razpravljal o bodočnosti Kitajske. Ciangkajšek se nahaja v Klukiangu.

Konferenca, če se bo vršila, se otvori vsekakor v Vučangu, novem stolnem mestu južnokitajske, kuomintangke vlade. Ker so voditelji kuomintanga sklenili porabiti zimo za konsolidiranje okupiranih provinc in dolini langtse, se morda odzovejo in sklenejo ugodno premirje do pomladi. Voditelji bodo zaspekli zadovoljni, če dobe v svoje roke vzhodno in zapadno železnico centralne Kitajske in s tem dobe zvezo s armadami kristjanskega generala Fengjuhsingra, ki zdaj prodirajo čez provinco Honan, da pomagajo Kantončanom zasedati provinci Kiangsu in Anhui. Kadar se to zgodi, bodo kuomintangovci v stanju naznaniti veličlaml, da so gospodarji treh petin Kitajske in da je njihova vlada edina, ki je vredna priznanja.

De zdej je linčanih devet oseb več kot lani

Narodno društvo za napredek zamorskega ljudstva se potruži, da kongres sprejme protilinčarski zakon.

New York, N. Y. — Narodno društvo za napredek zamorskega ljudstva je prišlo do priprave, da se vsi apeli na državne oblasti za odpravo linčanja bob v steno. Tam v Floridi sta bila ustreljena dva zamorska fanta, ki sta iskala staro zamorako, ki je odgnala drhal s sakritimi obrazi. Priletno ženo je iskal njen sin in njegov prijatelj. — Ko sta izledila drhal, ki je odgnala priletno ženo, jo je drhal ustrelila kot divjo sver. Drhal je priletno zamorako tako pretepla z bič, da je oblečala nezavestna.

JUGOSLAVIJA NE MARA VOJNE Z ITALIJO

Belgradska vlada emfatično dementira vesti o mobilizaciji ter pravi, da rajši preze napade na Jugoslovane v Italiji, kakor da bi ogrozila mir. Nettunska pogodba bo odobrena. — Francoska policija je baje izvedela, da se cela četa italijanskih anarhistov odpravlja v Italijo. Peppino Garibaldi zagovarja brata.

Dunaj, 17. nov. — (A. R. Dec. ker, Chicago Daily News.) — Poročila v ameriških listih o mobilizaciji jugoslovanske armade in odpremanja četa na italijansko mejo so bila včeraj odločno zaničana v uradnem poročilu iz Belgrade. Izpustitev slovenskega poslanca Wilfana in prenehanje napadov na Slovence in Hrvate v Primorju je potolažilo Jugoslovane.

Seizane knjižnice in uničene štaltnice v Gorici in drugih mestih seveda ne bodo tako hitro pozabljene, ampak jugoslovanska vlada se ne bo osirala na te incidente.

"Jugoslavija stori in šrtuje vse miru na ljubo, zato pa preze napade na jugoslovansko manjšino v Italiji," je rekel neki jugoslovanski uradnik.

Jugoslavija si tolači čine fatalitvakega nasilja na Primorskem kot migljaj, da naj čim prej ratificira pogodbo, ki je bila sklenjena v Nettunu. Ta pogodba ima poravnati mnoge italijansko-slovenske difference, ki so že stare, in ker si obe vladi vsaj oficijelno — šlita boljše odnosa, je upanje, da bo pogodba kmalu odobrena v jugoslovanski skupščini. Sporne zadeve pa niso tako akutne, da bi se iz teh izcimilo koncentriranje ročila v ameriških listih o mobilizaciji ali kako drugo vojno krata-nje.

Pariz, 17. nov. — Francoska policija je bila obveščena, da se pripravlja nov napad na Mussolinija. Večje število anarhistov je baje prišlo iz Amerike in drugih krajev v Francijo, nakar bodo skušali ukrasti se čez mejo v Italijo. Ker francoska vlada ne mara dati Mussoliniju novih povodov za hujkanje proti Franciji, je odredila, da se skrbno zastraži francosko - italijanska meja. Policija ima pasiti na vse tujce, ki potujejo proti meji. Vse sumljive osebe so aretirane in preiskane. V Toulounu in Nici je že bilo izvršenih več aretacij.

Peppino Garibaldi, starejši brat Rissottija Garibalija, je danes prišel iz New Yorka v Pariz. Izjavil je, da ne verjame obdolžitvam napram njegovemu bratu in apelira na vse prijatelje, naj potakajo, da bodo vsi dokazi predloženi. Policija je dovolila Peppinu, da je obiskal brata v ječi. Peppino je dejal pred preskvalnim sodnikom: "Preko-račil sem ocean, da branim ime Garibalija."

DEMOKRATSKI PREDSEDNIŠKI KANDIDAT JE SE ŽE LASKAJO DELAVCEM

Jim Reeda in Al Smitha skominja po delavskih glasovih. — Propaganda je že pričela.

Washington, D. C. — Federalizirani tisk je razposlal daljšo korespondenco delavskim listom, v kateri pripoveduje, da se Jim Reed iz Misourija in Al Smith poganjata za predsedniško kandidato v letu 1928. Federalizirani tisk prinaša vrline obeh tekmecev, ki so mogoče dobre s borzoznega stališča, z delavskega pa niso vredne več, kolikor so za obranitev demokracije do gotove meje.

Oba sta podpornika sedanjega gospodarskega sistema in ne želita, da se seianji gospodarski sistem, v katerem se producira

"IDEJALNE" RAZNERE V NEUNIJSKI TOVARNI ZA PLETENINE

Skoraj za vsega delavca je določena druga cena od kosa. — Delavci morajo plačati za vzdrževanje strojev.

Philadelphia, Pa. (F. P.) — V tovarni za pletenine, ki je lastnina Dextdale Hosiery kompanije v Lansdalu delajo po deset ur in pol in kolese se vrte v tovarni po dnevu in ponoči, delavci pa zaslužijo od \$25 do \$50 manj kot v unijskih tovarnah za pletenine. Pleteninarji prihajajo s farm in se jim pozna, da niso izurjeni delavci, ki bi znali ravnavati s občutljivim mehanizmom.

Delo v tovarni je od kosa in trdka da vsakemu delavcu drugo ceno od kosa. Zastopnik federaliziranega tiska je govoril z več ko dvanajsetimi delavci, a vsak je povedal, da ima drugo ceno za delo od kosa. Delavci morajo tudi plačevati za vzdrževanje strojev. To je ravnotako, ako bi voznik tovornega avta plačeval za gumijaste šine.

Delavci delajo na dvojne stroje in prejeti bi morali za 150 odstotkov več, kot prejmejo.

Take razmere pa ne pomenijo, da je kompanija na vojnem dobičku, kot kompanije, ki plačujejo unijske mezd, kajti jasno je, da se potratijo veliko materiala in da se stroji hitro obrabijo. Dobri delavci zapuščajo tovarno zaradi nizke mezd. To store vseeno, čeprav jim kompanija obljubi več mezd.

Rudarjeve dividende

Šest rudarjev ostalo v poplavljenem rovu v Penni.

Hazleton, Pa. — Šest rudarjev je ostalo v premogovniku Tomhickemu v torek, ko se je udri strop in je voda zalila rov. Silno deževje zadnjih dni je povzročilo mnoge poudonji v premogovniških tukajšnjega antracitnega okrožja. V jami je bilo deset rudarjev ob času nareče in štirje so se rešili. Reševalno moštvo je na delu in upati je, da dobe še žive izpod zemlje.

Laboriti v Angliji okrožni Astorice

Delavski poslanci uže gobezdavo aristokratske manire.

London, 17. nov. — Lady Astor, aristokratska poslanka, je bila včeraj krepko zafrknjena, ko ni mogla držati jezika za zobmi med govori delavskih poslancev v zbornici. Astorjeva je neprenehoma klepetala, ko so govorili George Lansbury, George Buchanan, miss Ellen C. Wilkinson in drugi laboriti. Ko je bilo Lansburyju le preveč, je adresiral Astorice takole: "Plemenita gospa bi imela več spoštovanja, če bi se naučila držati jezik za zobmi." Malo kasneje, ko se je Astorica zopet ymešala v besedo Buchananu, jo je ta ostrbo zavrnil: "Molčite in poslušajte, dokler jaz govorim! Lahko bi imeli vsaj malo manire in pame-ti."

VERSKE SLEPAR ARETIRAN.

"Kralj hile Davidove" prijet v Michiganu.

Hendon Harbor, Mich. — Državna policija je 16. t. m. tukaj aretirala ubežnega "kralja hile Davidove" znanega Benamina Purella, ki je pred nekaj leti pobegnil iz Chicagoa. V njegovem stanovanju so našli še dva moška in tri ženske. Purelli je zvaljbal versko histerične ženske v svojo organizacijo obljubljujoč jim "neumrtnost", nakar je s svojimi pomagači vred uganjal s njimi spolne orgije.

ŠTEVILO STAVKARJEV V TOVARNI ZA POCINJEVJE PLOŠČ JE NARASLO.

Nekateri delavci bodo pa primorani prenehati s delom.

Pittsburgh, Pa. — Sedem sto delavcem, ki so zastavali v vročih delavnicah tovarna Tin Plate kompanije v McKeesportu, se je pridružil še 250 delavcev. Delavci, ki delajo v delavnicah, v katerih se produkti dovrše, bodo morali kmalu prenehati delati, ker ne bo več produktov, na katerih je treba dovršiti končno delo.

Izgredi na Javi

Mnogo oseb je bilo ubitih in ujetih v "komunistični" revolti.

Batavia, Java (Vzhodna Indija), 17. nov. — Komunistični revolucionarji izbruhli so se razširili po vsem otoku Javi. Včeraj je bila krvava bitka v Laobenu, kjer je 500 rebelov napadlo vojaško posadko; 25 napa-dalcev je bilo ubitih in 29 ujetih, ko so vojniki odbili napad. V Soerabaji je bilo aretiranih 30 agitatorjev.

VREČA DENARJA — POSLEDICA SMRTI.

Mu je padla na nogo pred petimi leti.

Chicago. — Pred petimi leti je bil Frank Martin uposlen pri North Avenue State banki. Ko je nekega dne nesel vrečo srebrnih novcev, mu je vreča padla na nogo in ga tako poškodovala, da je bil od tistega časa invalid. Zastrupila mu se je kri. Vse čase je bil v postelji, ker ni mogel hoditi. Sedaj pa so se razvile še druge komplikacije valed rane, ki mu jo je prizadela vreča grobrnikov, in kri se mu je zastrupila ter ga rešila trpljenja s smrtjo.

Clevelandski mesini očeljo se res smešni

Lasajo se navadi sprejema rumunske kraljice.

Cleveland, O. — V cleveland-ski mestni zbornici je izbruhnila prava civilna vojna radi rumunske kraljice, katera ima pri-ti sehn prihodnji ponedeljek. V zbornici je namreč vstala opozicija proti načrtu sprejema balkanske vladarice. Tukajšnji rumunski konzul Dimancescu je odstopil od sprejemnega odbora rekoč, da se mu "gabi cela stvar."

VZHODNI ŽELEZNIČARJI PRED RAZSODIŠČEM.

Razsodišče ima 45 dni časa za svoj izrek.

New York, N. Y. — Sprevodniki zavirali vzhodnih železnico so zaradi mezd pred razsodiščem, ki so ga izvolili, da zasliši njih zadevo. Argumentiranje se blizja h koncu. Obe stranki sta podali svoje argumente. Razsodišče ima 45 dni časa, da izreče svojo sodbo, izvemši, ako obe stranki pristane, da se podaljša rok.

Stuart Chase od Delavsko-železnice zaslavlja Bratovščino

Stuart Chase od Delavsko-železnice zaslavlja Bratovščino

Stuart Chase od Delavsko-železnice zaslavlja Bratovščino

ZA ODPOVODNI PRIZADETE V JUGOSLAVIJI.

Chicago, Ill. — Centralni odbor za nabiranje darov od povodni prizadete v Jugoslaviji poroča, da je do dne 9. novembra t. l. poslal skoro ministrstvo notranjih del Jugoslovanskemu rdečemu križu \$15,222.

Povodenj v Penni.

Towanda, Pa. — Jez, ki drži jezero Moshema v La Portu, je v torek počil in silna masa vode je udrla po dolini. Naselbina Forkville je v nevarnosti poplave. Velika delevje je povzročilo nesrečo.

Ogrski parlament razpuščen.

Budapesta, 17. nov. — Ogrski regent Horty je včeraj razpuštil parlament in razpisal volitve za novo zbornico. Volitve se vrše od 7. do 14. decembra. Nekaj se čuje, da socialisti bojkotirajo volitve.

TAPETNIKI SO ZMAGALI PO TRITEDENSKI STAVKI.

Izvojevali so skrajšani delavnik in povišanje mezd.

Scranton, Pa. — Pri B. G. Smith in Brown Products kompaniji je zastavkalo šestdeset tapetnih delavcev. Stavka je trajala tri tedne, nakar je kompanija pristala na 44 ur dela v tednu mesto 48 in na 10-odstotno povišanje mezd.

POSLUŽITE SE KAMPANJE ZA NOVE ČLANE IN PRIDOBITE SI LEPO NAGRADO!

Papež je odklonil radio.

Rim, 17. nov. — "Osservatore Romano" javlja, da je papež odklonil najmodernejši prejemnik aparat radija, ki mu ga je ponudil neki bogat Američan. Vzrok je menda, ker papež ne mara poslušati burk in pesni, kakršne razširjajo evropska od-dajne postaje.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago in Cleveo \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (Oct. 31, 1926) poleg valnega imena na naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

MARIJA PRIKRAJŠA SVOJ OBISK V AMERIKI.

Chicago najbrž ostane v spominu Mariji, rumunski kraljici. V Chicagu niso čakali nanjo samo ofrakanci in dame posute z dragulji in zavite v dragoceno kožuho, ampak nanjo je čakalo tudi preprosto ljudstvo, ki je dalo svojim čutstvom duška.

Zunaj na cestah, ki vodijo s kolodvora do Mestne hiše, je čakalo ljudstvo, da sprejme Marijo, kot kronano zastopnico dežele, v kateri zdihuje več ko dva tisoč političnih jetnikov v ječah, v kateri je delavec vzeta koalijska svoboda, v kateri delavci že izvrše zločin, ako se organizirajo v strokovnih društvih, in da jo počasti tako, kot se spodobi za kraljico, ki prihaja iz take dežele.

Tam v ljudskih množicah so kviško strlele štandarte z napisom: "Proč z zatiranjem, morjenjem in mučenjem rumunskih delavcev." "Kraljica spomni se Cotzofanestija!" "Balkanska tiranka!" "Doli s kraljico" in "Proč s podjarmljenjem," so se glasili drugi napisi.

Vmes so se pa slišali vzkliki kot: "Cotzofanesti!" "Spomni se Cotzofanestija!" Ti vzkliki so bili v rumunskem jeziku in policija je mislila, da ljudstvo vpilje: "Živela kraljica!" Neki mladi človek se je preril skoraj do njenega avta in ji zaklical "Cotzofanesti" skoraj v obraz. Kraljica je za trenotek pobledele in skušala se je prisiljeno smejati, pa ni šlo, in naslonila se je daleč v avtu nazaj.

Kaj pa je Cotzofanesti? To je ime mesta ali večje vasi v Rumuniji, kjer je Marija imela izredno dobre čase v družbi francoskih štabnih oficirjev ob časti svetovne vojne, in kjer je na tisoče ranjenih rumunskih vojakov umiralo na gnili slami in brez postrežbe. Ko se je kraljica vrnila iz Mestne hiše in so demonstracije zopet pričele proti nji, je šele policija nastopila proti demonstrantom. Najbrž je nekdo povedal policiji, kaj besede pomenijo, s katerimi ljudstvo v Chicagu pozdravlja kraljico.

Sprejem v Mestni hiši ni bil sijajen. Prav nič slavnostnega ni bilo na ljudeh, ki so bili določeni za sprejem kraljice. Ljudje so bili oblečeni v obleko najrazličnejše barve. Tu je bila siva, tam karirana, tam rujava, tam zelena in tupasem je pa imel na sebi kdo frak. Tudi ženske so prišle v navadni popoldanski obleki in so bile deževnemu vremenu primerno oblečene.

V ponedeljek zjutraj so listi prinesli novico, da Marija skrajša svoj obisk v Združenih državah in da bo že o Božiču doma. Kralj jo kliče domov, so poročali dnevniki. Nihče se ni zjokal in dejal Mariji, ostani med nami.

Sprejem v Chicagu je bil mrzel curek vode za one, ki so pozabili, da so se Američani pred sto petdesetimi leti borili proti kronani diktaturi in za odpravo monarhistične vladne forme.

Čikaški bogatini—moški in ženske, ki so že zdavnaj pozabili, koliko so njih predniki trpeli v revolucionarni vojni, so zabavali Marijo. Obiskali so z njo vred cerkve in sinagoge, dajali obede in večerje, a zdi se, da Marija ni pozabila sprejema, ki ga je priredilo ljudstvo na čikaških ulicah, ko se je s kolodvora peljala v Mestno hišo. Nepričakovano želja rumunskega kralja po kraljici se menda ni rodila brez vzroka, govori ljudstvo.

Rumunska je poleg Italije danes najbolj barbarska dežela v Evropi. Tam delavec in kmet ne štejeta ničesar. Gospodujoči razred tlačit z železno peto kmete in delavce. Medtem ko gospodujoči razred v Rumunski živi v udobnosti in razkošnosti, umirajo kmetje in delavci gladu. Kmetje žive v takih razmerah, da se ne morejo enkrat najesti koruzne kaše do sitga. Razmere, v katerih žive delavci, niso nič boljše. Ljudstvo doma umira gladu, kraljica se pa vozi po Ameriki v sijaju in blišču, piruje in gostuje pri milijonarjih. Od kraljice ni bilo pričakovati, da kaj drugega počne v Ameriki.

In če se odpelje Marija preje domov, kot je mislila ob svojem prihodu v Ameriko, ne bo ameriško ljudstvo prav nič žalovalo za njo. To je pokazalo v soboto pri njenem prihodu v mesto.

SLIKE IZ NASELIN

Delavski in družabni razmere. Detroit, Michigan. — Delavski razmere so tu bolj slabe. Ford-Motor Co. je odpravila več tisoč svojih delavcev in ravno tako jih odpravljajo druge tovarne. Sedaj je veliko ljudi brez dela. V listih pa čitamo o enakih slabih razmerah, ki vladajo po drugih naselbinah. Upam, da bo kmalu prišel tisti čas, ko nam bo zasijalo sonce, ker se bomo rešili izpod kapitalističnega jarma.

Rojaki so se zadnje čase vendar začeli vedno bolj zanimati za dramatično in dramske prireditve. Vedno opazim kako kratko poročilo iz te ali one naselbine, da so priredili dramsko predstavo ali organizirali godbo, pevski zbor ali klub. Po nekaterih naselbinah so rojaki zelo agili s prirejanjem dramskih predstav.

Kakor v marsikaterem oziru, tako tudi v tem dela slovenska naselbina v Detroitu nekako izjemo. Ako bi človek primerjal slovensko naselbino v Detroitu s kako drugo enako veliko, bi ne mogel verjeti, da je taka razlika. Kajti v Detroitu — bodimo odkritostni — so Slovenci tako malo, pravzaprav nič ne zanimajo za napredek in delovanje v kak kulturni stvari. Poglejmo drugam, ako imajo zaporedoma dramske prireditve, koncerte in predavanja ali shode. Tu na naših prireditvah, ki so v najboljšem slučaju veselice, vidimo takorekč vedno ene in iste obraze. Da bi priredili kaj večjega, o tem še mislijo ni. Poprej res ni bilo veliko pričakovati, ko še nismo imeli svojega doma, toda sedaj imamo svoj Delavski dom, zato bi se lahko zavzeli in organizirali dramatično.

V splošnem je pri nas videti precej navdušenja, kadar se kak stvar sproži, toda ko pride čas, da bi se organizirali, pa navadno ravno onih ne vidimo zraven, ki so se v začetku najbolj navdušili. Poizkušali smo že več, toda navadno smo ostali na aredi pota. Vsakdo navede za to drugačen vzrok, vse skupaj pa nam ne dela časti. Ustanovili smo že pred par meseci izobraževalni klub, ki naj bi bil popolnoma brez politike in njega cilj naj bi bil gojiti edino dramatično brez ozira na to, kakš so njegovi člani, ki so vsi enakopravni. Rojaki, kateri imate veselje do dramatične, pristopite k temu klubu in pomagajte s svojim sodelovanjem. Tak klub nam je potreben, kajti rojaki tu se zanimajo za dramske predstave. To je tudi dobra izobrazba za mladino. Ne bilo bi častno za celo tukajšnjo slovensko naselbino, ako bi se pustili osramotiti od drugih slovenskih naselbin. Najlepšo priliko imamo sedaj, ker imamo svoj delavski dom. Pokažimo drugim slovenskim naselbinam, da nočemo zaostajati za njimi, ampak hočemo naprej po poti napredka. Zato tudi imamo izobraževalni klub, ki je že precej dobro organiziran. Treba je še zanimati se zanj.

Apeliram na rojake, ki imate kolikaj veselja do dramatične, to je petja in godbe ali igre, da pristopite k temu klubu. Udeležite se prihodnje seje, katere se vrši dne 28. novembra v domovih prostorih ob desetih dopoldne. To je na 337 So. Artillery ave. Nikar ne imajte praznih izgovorov. Vsakdo naj se zavzame takoj, da bo ustanovitelj. Tako se bomo lahko organizirali in si zbrali to, kar nas bo bolj veselilo. — Frank Tehovnik.

Delavski dom.

Sharon, Patagonia, Pa. — Ni še dolgo časa, ko je bil kratek dopis iz naše naselbine, v katerem nas izpodbujajo dopisniki, kdaj bomo pa mi, severni Šarončani izgradili svoj delavski dom? Res nas je malo slovencev, oziroma Jugoslovancev, pa tudi z delom ne gre preveč dobro, pa veeeno rojaki, začnimo, samo da enkrat led prebijemo pa bomo gotovo dosegli to, kar veečina vsi želimo. Samo dobre volje pa železne miške je treba, pa bo šlo. Vsi tukajšnji Slovenci vemo, da smo potrebni malega zavetišča, kamor bi se včasih zatekli mi in naša mladina, da se malo razveselimo in kaj stvarnega pogovorimo in naše

Čikaški mlilniški oglednik potrebuje pomoči.

Chicago. — Čikaški mlilniški oglednik je izjavil pred cirkulirnim sodnikom, da potrebuje še sedem pomagačev pri njegovem delu, ker je zadnje čase zelo veliko smrtnih slučajev. Največ jih je pa valed gangejev in pa avtomobilskih nezgod. Ta dva slaba povzročila največ smrtnih slučajev, ki dajo Oscar Wolfu veliko dela.

Novi čikaški šerif umrl.

Chicago. — Patrick J. Carr, okrajni blaginjak, ki je bil pred dvema tednoma izvoljen za šerifa na demokratični listini, je v turek naglo umrl.

PROSVETA

društvo bi vsaj imelo svoje ognjišče za zborovanje, da se nam ne bi bilo treba seliti po teh teanih prostorih. Seveda vsak začetak je težak. Vsakdo izmed nas delavcev se najrajši vsede in povzije svoje bomo večerje in se malo odpodije po trupdolnem delu; pa tudi to bo šlo. Vsak naj izpolni svojo dolžnost, da postane delničar, in se enega pridobi. Seveda nekateri si tudi mislijo, kako bo pa moglo kaj izgraditi, ko nas je malo. Lep in velik dom pa veliko stane. Tudi temu se da odpodijati, samo ne predočujmo si tiste pravilice od vola in žabe, da bi žaba toliko vode popila kot vol. Kako krasne domove imajo po naselbinah, kjer je veliko Slovencev. V naši naselbini nas je malo, pa nam tudi mali dom zadostuje, da bomo vsaj rekli, to je naše, nas vseh Jugoslovancev v severnem Sharonu.

Torej rojaki, komur je ta koristna stvar kolikaj pri sreč, naj se odzove vabilu. Podpisani vas vse ujudno vabi na sestanek na moj dom dne 20. nov. v soboto zvečer ob 7. Vsa naj pripelje tudi svojo soprogo s seboj. Pokažimo tudi mi, da smo složni. Naj nikdo ne izostane. Po sestanku in dogovoru bo prost prigrizek kranjskih klobas.

PISMO SLOVENSKEGA DELAVCA IZ FRANCJE.

(Iz Cretuvalda v Loreni smo prejeli pismo od Franca Mlarkarja, s katerim nam je poslal tudi sliko od društva slovenskih delavcev v tem kraju, ki so jo vzeli o priliki razviti njih družbene zastave. Na sliki je precejšnja skupina delavcev z zastavo (nad sedemdeset), ki bi se ne dala reproducirati, da bi bila razločna. Društvo ima svojo godbo in lepo zastavo, na kateri je znak bratsko sklenjenih rok z lipovim listom v sredi. Pismo se glasi:)

Prosim, priobčite v Vašem cenjenem listu par vrstice iz naše zadolžene Evrope. Zahvaliti se moram mojemu staremu prijatelju Hermanu Droboschu, tajniku društva št. 558 S. N. P. J. v Waterfordu, Nova Skotia, ker mi je naročil Prosveto in plačal za pol leta naprej iz svojega žepa. Tako prosim še druge ameriške strice, ki imajo tu okoli sorodnike ali prijatelje, da bi posnemali mojega prijatelja Droboscha. Nam je namreč nemogoče naročiti si list, ki izhaja v Ameriki. Zakaj nam je nemogoče, vam je tudi lahko znano. Za osem dolarjev moram tu delati pol meseca in te bi lahko dale, če bi ničesar ne potreboval za preživljanje. Torej strici, pomagajte nam do izobrazbe in širite tudi med nas svoj list Prosveto. Mogoče se bo spreobrnil še kak grešnik.

Posebno se za Vaš list zanimamo sedaj, ko smo si ustanovili svoje podporne društvo s imenom "Edinost". To društvo ima enake cilje, kakor jih ima vaša jednota.

Drugače se imamo v Franciji bolj slabo. Kakor vidimo v časnikih, se tam samo z avti vozite ob nedeljah. To je lepo, ampak mi se še s "šub-karo" ne moremo.

V imenu našega društva "Edinost" pozdravim vse strice v Ameriki. — Franec Mlarkar (Bar 17 b, Cretuvald, Mosell, Lotringen, France).

Razmere v Panameriški delavski zvezi normalne

Ameriška delavska federacija ostane protisovjetska. Kljub temu bo po obstala pri trditvi, da sovjeti nimajo vpliva v Mehiki.

Washington, D. C. (F. P.) — Zdi se, da tajnik Kellogg ni ničesar opravil, da bi povzročil razkol med Ameriško delavsko federacijo in Mehiko okrajno delavsko federacijo, ker je naznanil, da "sovjetska poslanka Kollontajeva ne sme potovati skozi Združene države. Razmere med Ameriško delavsko federacijo in strkovno delavsko centralo v Mehiki so normalne. Vest, da je Kellogg poslal novo grozljivo noto mehikiški vladi, ni povzročila mende drugega učinka, kot da postaja sodelovanje delavskega gibanja v obeh republikah še bolj prijateljsko. Tako je mnenje, ki postoji v uradu Pan-ameriške delavske federacije.

Res je da je Ameriška delavska federacija sprejela na zadnji svoji konvenciji resolucijo z namenom, da odvrne vsako razpravo o boju med cerkvijo in državo v Mehiki, ki pravi, da se naj preiščejo fakti o vladni podpori, ki se daje mehikiškemu delavskemu gibanju. Ampak ta resolucija ne določa, kdo naj opdivzame korake, da dožene te fakte. Do danes še niso bili podzvzeti koraki, da se naj pošlje delavska delegacija v Mehiko, da dožene te fakte.

Da ta resolucija ne pride v poštev, je mogoče kriva zgodovina Ameriške delavske federacije v vojnem času. V vojnem času je postala politika Ameriške delavske federacije tako zapletena v Wilsonovo administracijo in toliko njenih voditeljev je postalo članov vladnih odborov in komisij, da je veliko protidelavskih podjetnikov postalo pozorno na to dejstvo. Bila je ustanovljena Ameriška alijanca za delavstvo in demokracijo, kateri je načeloval Samuel Gompers in ki je bila združena s predsednikovim tajnim skladom potom Odbora za javne informacije. Ta organizacija je pošiljala govornike, ki so bili odbojnik delavskih strokovnih organizacij. Ta organizacija je bila posebno delavna proti gibanju ljudskega sveta, ki je strenilo za tam, da dobi od ameriške vlade, odkar je vstopila Amerika v vojno, izjavo glede vojnih ciljev, da povspeki toliko bolj razprave o miru.

Ameriška delavska federacija smatra stike Mehike delavske okrajne federacije z mehikiško vlado popolnoma za domačo zadevo. Ravnotako kot Ameriška delavska federacija smatra vse svoje akcije za vojno pospeševanje v letih 1917 in 1918 svojo domačo strategijo za pridobivanje članov. Ravnotako ne bo poslanka sovjetske Rusije v Mehiki poglala voditelje Ameriške delavske federacije v spor z Mehiko delavsko okrajno organizacijo, ampak federacija vidi v stvari zlo, ki je potrebno v mehikiški politični razmerah. Ameriška delavska federacija ostane protisovjetska, kljub temu bo pa naglašala, da komunisti nimajo vpliva v Mehiki, akoravno je tam sovjetska poslanka.

Studebaker kompanija bo kupila balo bombaža za vsak prodan avto v bombaznem pasu.

South Bend, Ind. — Predsednik Studebaker avtomobilne družbe je naznanil, da bo ta kompanija v novembru in decembru kupila za vsak prodan avto eno balo bombaža. To velja seveda samo na jugu, kjer izdelujejo bombaž in ki je kraj znan kot "bombažni pas".

Čičerin razglasi prijateljstvo s Turki.

Moskva, 17. nov. — Čičerin, komisar zunanjih zadev, je anonično na rusko-turškem banketu v Odesi izjavil, da so imperijalistične države potisnile Rusijo in Turčijo v položaj, v katerem sta se našli najboljji prijatelji. Obe republiki zdaj gradita njuno politično in ekonomsko življenje na novem temelju.

S POLJA VEDE

Oblika bacilov tuberkuloze je spreminjajoča.

Dr. Sweeney je pronašel, da se oblika vseh bacilov, posebno pa še tistih, ki se jih dobi pri tuberkuloznih ljudeh, spreminja. Pravi, da je njegova iznajdba korak naprej v bakteriologiji.

Bakteriologija jetike bo revolucionizirana v bližnji bodočnosti. Ako se to posreči, tedaj bo dolgoletni trud, da se uspešno zatire takovarna, belo kuga, vendarle usrešen. Dr. Sweeney je objavil tozadevno poročilo pred departamentom mestnega sanatorija za tuberkulozo. Sicer ni dr. Sweeney podal nič gotovega glade tega. Dejal pa je, da iz dosežanih poizkusov in rezultatov izgleda, da bo njegovo prizadevanje uspešno. Preiskavanja in rezultati so mu dali zadostnega poviša, da lahko trdi, da bo njegova metoda zdravljenja jetike uspešna.

Njegovi eksperimenti so v glavnem ovrgli staro domnevo, da ostanejo tuberkulozni bacili vedno enake oblike. On je pronašel, da grede nekateri teh bacilov skozi veliko spremembo. Vse to pa je, kakor pravi on, odvisno od bolnika, na katerem se vede. Nekateri bacili se spreminjajo v granularne oblike. Pričakovati je, da bodo nadaljnje študije prinesle zanimive rezultate o teh granularnih oblikah bacilov ter da se bo dalo v prihodnosti najti zdravilo, ki bo uspešno pokončalo bacile tuberkuloze.

Dr. Sweeney je tudi mnenja, da ti bacili večkrat povzročajo druge infekcije raznih bolezni. John F. Barry, splošni superintendent čikaškega sanatorija, je dejal, da so dosežanje najdbe na tem polju že v rabi, ki bodo, ako se izkažejo učinkovitim, revolucionizirale ne samo diagnozo pač pa tudi zdravljenje jetike.

Barry je tudi izjavil, da je v tem letu v sanatoriju bilo 86 slučajev jetike uspešno zamorjene, 77 slučajev ustavljenih in 282 slučajev pa je bilo zboljanih.

Razstava živine v Čikagu

Je priznana po vsem svetu kot največja agrikulturna razstava.

Mednarodna razstava živine, ki je po vsem svetu priznana kot največja agrikulturna razstava, bo odprta v Čikagu dne 27. t. m. ter bo trajala do 4. decembra. To bo že sedemdesetletna razstava. Obdrževala se bo v amfiteatru Chicago Union Stock Yards. Na razstavi bo veliko zanimivih stvari, ki bodo zanimale vsakega, bil z dežele ali z mesta. Dvajset poslopij bo opremljenih v ta namen.

Obiskovalci razstave bodo lahko videli razne domače živali vseh vrst in pasem.

Na razstavi pa bodo tudi razna semena. Nič manj kot 6,000 različnih vzorcev semen bo na razstavi.

Poleg tega pa bo tudi konjaka dirka ter druge podobne igre, ki se bodo bile za prvenstva in trofeje.

Na razstavi bodo tudi zastopane razne kmetijske šole.

Železniške družbe so snizale cene voznim listkom, da se bo te razstave lahko udeležilo čim več ljudi.

Posebne vrednosti je ta razstava za naše farmarje, kateri žive v bližini. Tu se jim bo nudila prilika videti govejo živino vseh pasem ter se tako poučiti o reji živine ter o drugih važnih vprašanjih farmarstva.

Posebne zanimivosti bodo tudi oddelki raznih univerz, ki se pečajo z eksperimentiranjem rastlinstva in živine. Imele bodo tudi razna štita in pojasnila, kako obdelovati polja, da se ima lepše pridele. Včasih je bilo mnenje, da ni pač treba nikakega šolanja za poljedelstvo, toda moderno kmetijstvo je dokazalo drugače. Ne koliko polja se obdela, temveč kako se ga obdela, da bo pridelek uspel, da ne bo ves truden zastoj. Moderno kmetijstvo se zelo razlikuje od starodavnega, ki je v rabi še sedaj posebno v Evropi. V Ameriki je poljedelstvo šlo naprej s pre-

ŽARKOMET

Kje je rešitev? Poročila o fašistovskem barbarizmu na Primorskem so zopet izzvala glase augestije, da je treba nekaj storiti za primorske rojake. Pojavlja se celo vera, da ameriški Slovenci lahko veliko pomagajo primorskim Slovincem — morda celo osvobodijo, če hočejo. Ker nečajo, so leni in brezbrizni, celo hudobni. Neki župnik, ki ni na slovenski fari, se navdušuje za veliko "skupno akcijo", katero naj vodi mr. Grdina. "In če rojaki naprotnega prepričanja nečajo z nami, gremo pa sami na delo." All right.

Nihče pa ne pove, kaj je treba storiti, da bo res pomagal. Skupna akcija ali cela vrsta separatnih akcij se lahko osnuje — in kaj potem? Eno je gotovo: ameriški Slovenci lahko dajo denar, dosti denarja, ali pa bo denar pomagal? Denar ne bo pomagal! Fašisti denar zaplenijo čim pride tja. Fašisti zaplenijo vse, kar podijemo tja. Kako dosežete Primorče in se obenem izognete fašistov?

Samo dve poti sta, ki vodita do rešitve. Vojna z Italijo s porazom in uničenjem fašizma! Druga pot: revolucija v Italiji, ki raznese fašizem, buržoazijo in sedanje italijanske meje! Tretja pot, ki še ni na vidiku, bi bila splošna revolucija v Evropi, ki razbije vse sedanje nacionalne države in ustvari federacijo delavsko-kmetijskih republik s jezikovnimi in prosvetnimi avtonomijami za vsa ljudstva.

Najbližja in najboljša pot je revolucija v Italiji. Ali ste pripravljeni na sodelovanje? Ali ste pripravljeni na vojno?

Edina dobra novica iz Jugoslavije.

Vse novice iz Jugoslavije so slabe, razen te, da so dobri jugoslovanski škofoje na svoji konferenci, katero so imeli pred kratkim v Zagrebu, sklenili, da se vsem ženskam, ki bodo nosile "bubifrizuro" in imele gole roke ter kratka krila, prepove vstop v cerkve. Moderne ženske bi pa storile najboljše, če bi tje tudi ne šlele več; tako bi škofovi tudi to prepoved prihranile. — Srien iz Ljubljane.

Dva ekstrema.

S severa pihla mrzla burja, z juga pihla gad ...

Pravljica.

Bil je pater-časninar, ki je najel pisanega fajmostra za svojega sotrudnika. Fajmošter je pisal in pisal, pisal in pisal, pisal in pisal leto in pol, nato pa mu je rekel pater-časninar: "Dobro si delal. Na, tu imaš sto dolarjev nagrade, zdaj se po spočij, brate!"

Le naj čaka!

Oh, vi ponižni, ki boste dedili božjega kraljevstva na zemlji, le zanašajte se! Ko pride vaš dan, boste lahko spravili dedščino, ki vam ostane.

Velika razlika.

Dragi K. T. B. Pred kratkim se je nekdo od kutarske bande ponoreval iz upepeljenja Eugene V. Debsa. Pisal je, da so Debsa "spahili". Radovedna sem, kako kutarji imenujejo tisto paljenje, ki se je vršilo za časa svete Inkvizicije. Takrat so spalili žive ljudi. Ali je bolj krivansko paliti žive kakor mrtve? Vernika v svete dolarje, Woodward, Iowa.

Pertinentna vprašanja.

Kdaj pa ameriška kraljica obišče Rumunijo

Ne pozabite!

Zahvalni dan se bliža. Komu se boste zahvalili za Zahvalni dan?

Dobro znamenje.

Matthew Woll je zopet ošel Rusijo. To je znamenje, da Rusija še ni propadla. Vse je v redu. — K. T. B.

Ameriška avtomobilna industrija

III.

Tovarniške metode in delavci.

Se bolj imponirajo kot količina uporabljenega materiala, so metode izdelovanja. Avtomobilna industrija je posel, kjer vlada najvišja konkurenca med poedinimi podjetji. Da more avtomobilsko podjetje tekmovali z drugimi in biti kos neprestanemu razvoju in napredku, mora upoštevati vse mogoče stroje, ki prihranjajo delo in čas, tako da se morejo znižati stroški produkcije in se izboljša produkt. Podjetje, ki se po tem ne ravna, kmalu druga podjetja prekašajo in izbižijo iz tekme. Mnogo podjetij se je že udeležilo tekm, ki je začela pred kakimi dvajsetimi leti, in, kakor minejo leta, vidimo, da le najslabša so v stanu korakati s časom. Ako bi tu navedli seznam vseh vrst avtomobilov, ki so prišli na trg tekom zadnjih desetih ali petnajstih let, bi prav malo čitate, kaj bilo v stanu spominjati se le malega odstotka vseh imen. Število avtomobilskih tipov je vedno manjše; izrebitev se nadaljuje in se bo še nadaljevala v prihodnjih letih. Kakor navaja neka znana avtomobilna revija, je samo od leta 1922 število avtomobilskih tipov padlo za 50 do 60 odst.

Ta razvoj pa ni le značilen za avtomobilsko industrijo. Produkcija na debelo (mass production), ta značilen pojav ameriške industrije, sili k standardizaciji, specializaciji in spojitvi poedinih stopenj produkcije. Ako so — kakor je to slučaj z ameriško avtomobilsko industrijo — posledica te masne produkcije nižje cene brez slabše kvalitete, tedaj je taka konsolidacija v korist občinstvu. Dejstvo, da si ameriški avtomobilni hitro osvojajo ves svet, in to vsled boljše kakovosti, pričča, da so metode ameriške avtomobilne industrije zdrave v gospodarskem pogledu.

Ves svet pripoznava, da je ameriška avtomobilna industrija tako učinkovita produkcijska organizacija, kakršne svet še ni videl. Nikjer ni toliko strojev in mehaničnih priprav nadomestovalo dela človeške roke, kakor na tem polju, in nikjer ni sistem masne produkcije dosegel takega razvoja. Zensjalno žumljene priprave prinašajo avtomobilski del pred delavca in ga zopet odnašajo natančno ob pravem času, tako da delavec stoji vedno na istem mestu pri svojem delu. Vsak delavec mora izvršiti le neko enoto dela, na kar se komad pomakne k drugemu delavcu, ki izvrši svojo enoto, in tako dalje od delavca do delavca, od delavnice do delavnice. Ni nikake zamude časa s nepotrebnimi prenašanji. Posebni in avtomatični stroji se rabijo v velikem obsegu, ki omogočajo, da se delo vsi v veliki hitri in s pomočjo nestrokovnih delavcev; število visoko izurjenih strokovnih delavcev v avtomobilski industriji je razmeroma jako majhno.

Znanstvena orodja, sposobna za najbolj precizno delo, omogočajo natančnost do milijonskega dela enega palca. Pod modernimi metodami avtomobilne produkcije mora biti isti del vsakega avtomobila natančno enak, drugače ne velja. Navadno ni časa, da bi se kak del, ki je le malec izven mere, popravil ali prilagodil. Inženirsko nadzorstvo je jako strogo in jako dober opremljen laboratoriji ne prestopa preskušajoč moč in kakovost materiala. Brez takih znanstvenih produkcijskih metod avtomobilna industrija ne bi bila v stanu vzdrževati tako ogromno produkcijo. Ena sama tovarna, Ford Company v Detroitu, je baje v stanu producirati sedem do osem tisoč avtomobilov na dan. To podjetje je dobo vse produkcije, od surovin do izgotovljenega avtomobila, skreglo na nekoliko dni. Ako to preudarimo, je lahko razumeti, kar je izjavil neki izdelovatelj avtomobilov: "Kakor se vam zdijo naše naprave ogromne, so one le male v primeru z vrednostjo tovarniških metod,

ki smo jih izumili. Mogoče je zgraditi vrsto novih tovarnih ustvariti enako podjetje, ali nikakva vsota denarja ne bi mogla nadomestiti izkušnje, ki smo jo pridobili v teku let."

Ob ogromnosti količine rabljenih surovin in tovarniških metod ne smemo pozabljati na človeka, ki stoji pred strojem. V ameriških tovarnah avtomobilov dela stotisoče delavcev. Odstotek priselnicov je velik. Neko podjetje je izdalo knjižnico, kjer se nahajajo slike delavcev, po en delavec za vsako narodnost; vseh slik je 60, torej šestdeset narodnosti je zastopanih v enem podjetju. Vred je, da se vidi, kako je malo industrije, dobiti delo v avtomobilski industriji. Nekatere izmed največjih tovarnih, kakor Ford Company in mnoge tovarne, ki jih lastuje General Motors, zaposlujejo več ljudi, kot znana prebivalstvo precej velikih evropskih mest. Hyland Park tovarna Fordove družbe zaposluje sama čez 50,000 delavcev, neštetiš pisarniških uradnikov. — F. L. I. S.

IV.

Velika avtomobilna podjetja.

Detroit v državi Michigan je središče avtomobilne industrije v tej deželi, ali vsaka država, nekatera več, druga manj, prispeva k skupni produkciji. V Detroitu je glavni stan velikega števila avtomobilskih podjetij, kot je Fordovo podjetje, General Motors Corporation in druga. Zadržimo imenovana družba upravlja svoje lastne tovarne in kontrolira popolnoma ali deloma tudi druga podjetja. Produkti te orjaške korporacije vključujejo osebne in trgovske avtomobile tipov Buick, Cadillac, Chevrolet, Oakland, Oldsmobile in Pontiac, kakor tudi tovarne avtomobile GMC, Delco-Light električne priprave, Frigidaire električne hladilnice in mnogo drugih produktov. Korporacija ima tovarne in zlagalnice (assembling plants) v 35 mestih v Združenih državah, Kanadi in preko morja. General Motors je producirala do sedaj približno 4,500,000 osebnih avtomobilov. Leta 1924 je približno 400,000 novih avtomobilov izšlo iz njenih mnogostevnih tovarnih. Družba trdi, da zaposluje 90,000 ljudi; ako se k temu številu prištejejo tudi nastavljenici podružnih podjetij in njenih prodajalnic in garaž, se število nastavlencev baje bliža četrtini milijona.

Fordova družba, dasi je v izključni kontroli enega samega moča in njegove družine, je ogromno podjetje. Ta trdica sama producira skoraj toliko avtomobilov kakor vse druge trdice skupaj. Kako je Fordovo podjetje v kratki dobi doseglo tak naraščajoči razvoj, ni mogoče povedati. Tu naj le omenimo, da isto obsega velikansko raznovrstnost industrijskih delavnosti, tvorečo — čemur se pravi — popolno industrijsko verigo: od lastnega železa in premogovnikov — potom lastnih prometnih prog — do preobrnitve surovin v izgotovljene produkte, znane Fordove avtomobile. Fordova družba ima 35 podružnic in zlagalnic v tej deželi razen podružnic po vsem svetu. Le v tej deželi zaposluje 150,000 ljudi. Izmed njenih raznih podružnih podjetij naj imenujemo premogovniške, železne rudnike, žage, plavže, električne jeklarne, steklarne, hidro-električne naprave, papirnice, cementarne, ladje in železnice, eroplanski promet itd.

Izmed drugih vrst avtomobilov, ki se izdelujejo ali imajo svoj glavni stan v državi Michigan, so čitatelji brezdomno seznanjeni s sledečimi imeni: Hudson - in Essex, Chrysler, Dodge, Hupmobile, Paige-Jewett, Lincoln (ki ga sedaj kontrolira Ford), Packard, Rickenbacker, Durant, Reo in druge. Izven "avtomobilne države" se

izdelujejo razne vrste avtomobilov v Ohiju, (Chandler, Cleveland, Jordan, Overland, Peerless, Willys-Knight); v državi Indiani (Auburn, Eclair, Lexington, McFarlan, Marmon, Studebaker, Stutz), v državi New York (Pierce-Arrow, Cunningham, Franklin razen mnogih vrst tovarnih avtomobilov in avtomobilov), v državi Wisconsin (Kissel, Nash itd.) in v mnogih drugih državah.

Da je mogoče obrat vseh teh milijonov avtomobilov, je treba ogromnih količin goriva, kavnika, avtomobilskih delov in pritiskal razen ogromne množice delavcev v garažah in popravilnicah. Lani so avtomobili v Združenih državah uporabili osem tisoč milijonov galonov goriva — kar bi tvorilo pravečo jezero eno miljo široko in 40 čevljev globoko. Tovarne kavnika (rubber factories) se nahajajo v celotni državi Ohio, kjer se producira več kot polovica vseh avtomobilskih obročev (tires) v Združenih državah, v New Jersey in Massachusetts; te tovarne izdelujejo na leto približno 60 milijonov obročev in kakih 80 milijonov notranjih gumijevih cevi (tubes). Skupna vrednost avtomobilskih delov, pritiskal (accessories) in obročev, produciranih lanske leto, je po cenah v trgovini, na debelo znašala čez dva milijona dolarjev.

RAZNO

Kako raste Praga. — Od zadnjega popisovanja prebivalstva v Pragi je razvidno, da je število prebivalstva naraslo za 13,5 odst. (50,000) prebivalcev. Ker je bilo leta 1921 v Pragi 675,000, danes to mesto že šteje 725,000 prebivalcev. Prihodnje leto na ta način Praga doseže tri četrtilijona prebivalcev.

Zemlja bodočnosti je Nova Zemlja. Tako prorokujejo ruski listi, ki napovedujejo veliko bodočnosti temu polotoku, kateri je bil šele sedaj temeljito preiskani po ekspedicijski, ki jo je sovjetska vlada poslala gori na sever. Nova Zemlja ima jako slabo podnebje, ker je tako visoko na severu in je zato sploh neprimerna za vsako poljedelstvo. Povprečna toplota znaša okoli osem stopinj Celzija pod ničlo, dočim poletna toplota znaša okoli štiri stopinje Celzija nad ničlo. Toda včasih temu ni izključeno, da bi se na polotoku ne mogli nastaniti Evropejci. Na polotoku ne raste drugega kakor nekaj nevernega mahu ter nekoliko vrh in brez. Toda polotok je bogat na rudninah, ki očitajo veliko bogastva Rusiji. Ekspedicija je namreč dognala, da je na polotoku ogromna količina premoga, bakra, škrljencev (olja) in marmorja. Člani ekspedicije, ki se delajo na polotoku, se tudi nadejajo, da bodo odkrili žile zlata in srebra. Sedaj je polotok skoraj popolnoma pust in neobdelan. Na njem živi samo nekaj stotin ljudi, največ Samojedov. Sovjetska vlada je zdaj tam zgradila radiotelegrafsko postajo in tako omogočila prvo zvezo med Novo Zemljo in ostalo Rusijo. Nova Zemlja je polotok, ki se razteza v Severno ledeno morje iz skrajnega severozapada Sibirije, med 70 in 77 stopinjo severne širine. Po velikosti je skoraj enaka Italiji.

Leopold bo morda pozvan, da priča. — Pred tukajšnjim sodiščem je sedaj obravnavala šest obtožencev in jetnikov, kateri so obdolženi, da so ubili jetničarja Kleina na državni jetnišnici zadnjega maja. Odvetnik Lougrahn zahteva, da se takoj zasliši tudi Leopolda, somorilec znanega umora v Čikagu, katerega je bil on deležen z Richard Loebom, ko sta umorila 14letnega Franka. V celici Leopolda so baje našli na steni napisane besede, katere značijo, da je bil on zapleten v umor jetničarja. On trdi, da so mu sicer ponudili priliko bega, toda on je odklonil.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Znanstvo bo videlo bodoča mesta, pravi Edison

Prometna vprašanja bodo matematičarji uravnavali.

New York. — Današnje mesto je preraslo svojo pravo uporabo, je rekel Thomas Edison v intervjuju z Edwardom Marshallom, ki je priobčen v tekoči številki nekega znanstvenega magazina. Bodoča mesta bodo vladana povsem drugače kakor so danes.

V mestu bodočnosti, pravi slavnj iznajditelj, bo glavno, kako hraniti čas. Prometna križišča in ceste bodo uravnavane po matematiki, kateri bodo izpodrinili ali nadomestili sedanjega prometnega policaja. Zločin bodo znižani še predno dobimo znanstvenega prometnega policaja. Davki bodo postali neverjetno nizki. Mesta bodo vladali eksperti in ne več politikanti.

Toda hrup in šum današnjega mesta pa ostane in se bo še povečal, kakor trdi Edison. Ampak človeka pa bo narava ob istem času dovolj oglušila, tako da bodo njegovi živci lahko prenašali povečanje šuma.

Edison ima dva prometna načrta. Eden je ta, da bo treba napraviti ceste širše, po katerih se bo odvajalo prometne tovore. Drugi pa je ta, da bo treba odpraviti križišča na prometnih cestah. Toda kako to storiti? On pravi, da morajo to vprašanje rešiti edino le matematiki, katerim pa morajo končno priskočiti na pomoč arhitekti.

Iznajditelj je tudi mnenja, da bodo v prihodnje nebotičniki odmejeni na velikost in višino, ker bo toliko ljudi naenkrat hotelo vstopiti, da bo zastavljen ves promet. Nebotičniki so doslej, pravi Edison, bili so časi, ko so bili potrebni in ko se jih je smatralo, da nam hranijo čas, toda v bodoče se bodo spoprijeli nepraktičnim in valed tega jih bo treba kontrolirati glede njih-višine in obsebnosti.

Strehe poslopj so sedaj po večini nerabne. V prihodnosti ne bo tega opaziti. Vse strehe bodo rabilene. Večina jih bo rabiljenih za zrakovplovo. Zrakoplovi bodo toliko spopolnjeni, da se bodo lahko spuščali v zrak kar naravnost v višino. Istotako bodo tudi lahko pristali. On priznava, da bo ta doba prinesla nove katastrofe, toda te ne bodo preprečile zrakoplovstva.

Kar se tiče poluha, o katerem pravi Edison, da ga bodo ljudje po velikih mestih delno zgubili valed velikega šuma, bo za ljudi pravi blagoslov in ne napotje. To se pa v prvi vrsti tiče tistih, kateri zelo natančno slisajo. On to lahko trdi, ker je on sam skoro popolnoma zgubil posluš in sedaj trdi, da mu to pomaga, da se njegovi živci uravnajo dovolj in da delujejo enakomerno. Njemu ne prizadeje prav nič niti največji šum vlemesta.

Vlade ameriških mest po ekpethih bodo samo sledile načrtu, ki je sedaj v rabi v Nemčiji že več let. On tudi podaja mnenje, da, kadar bodo ameriška mesta vladana tako, kakor danes vladajo managerji velika podjetja, tedaj bodo vsa mestna vprašanja izginila, bodo rešena.

Duhoven postal advokat; zagovarja butlegerja.

Logansport, Ind. — Presbiterijanski duhoven George Perry je danes tukaj sprejel imenovanje advokata, ko ga je okrožni sodnik imenoval, da naj zagovarja 21letnega Walkerja, katerega je obdolžen, da je trčil z nepostavno piščo. Ker obdolženi ni imel denarja, da bi najel svojega advokata, se je sodnik obrnil k omenjenemu duhovnu, kateri bo zagovarjal mladeka butlegerja.

Sta priznala, da sta prodala mladeni piščo, za katero je umrl.

Chicago. — Zadnjo soboto zvečer je umrl 16 let star John Piepwoke, ker se je napil butlegarske viske. Njegov brat Henry je sedaj izjavil, da je bil z bratom ko sta kupila omenjeno piščo, ki je umrla Johna. Kupila sta pol pinte te smrtonosne tekočine, toda za Johnov žolodec je bilo to dovolj, da je v velikih mukah umrl. Policija je že prišla prodajalce piščo.

RAZNE VESTI

DIJAKINJA DOLŽI DIJAKINJE "SLABIH NAVAD".

Pravi, da so po večini same dijakinje krive ljubezenskih zabod, ker same napeljujejo študente v to.

Chicago. — Evelyn Kreeger iz čikaške univerze je izjavila, da so največkrat same dijakinje krive raznih ljubezenskih zabod, ker same navajajo študente k ljubimkanju. Posledice pa oblažujejo seveda ko je že prepozno.

Neka druga dijakinja je dejala, "da smatrajo študentke fanti študenta, ki pelje dekle v teater ali na kako drugo zabavo, da je počasen, ako se ob povratku ne uda takozvanemu pettingu ali ljubimkanju. Dekle, katere ne mara ljubimkanja, navadno ostane doma, ker ni za drugam."

Eugen Weafer, drzen, odkritorčen dijak, je dejal: "Edino hivalci ne marajo ljubimkati. Petting nima prav nič opraviti s vero ali pa s mojimi idejami."

Predsednik dijaškega foruma, Donald Rosenthal, pa se je izrazil takole: "Videl sem premnogokrat dijaške pijane in akoro vsak je imel steklenico huča v žepu ko je bila neka dijaška zabava dne 9. oktobra." Rekel je tudi, "da je petting odbijajoče."

General Motors korporacija znanuje slabo kupitjo.

Detroit General Motors korporacija je meseca oktobra prodala vseh avtov skupaj nekaj čez 99 tisoč. Septembra pa je ta družba prodala vseh avtov čez 118 tisoč. Kljub temu pa je družba prodala letos veliko več avtov, kakor preteklo leto. Oktobra meseca lanskega leta je ta korporacija prodala 86 tisoč avtov. Sicer pa velike avto družbe niso prizadele, ako se ne prodajo veliko avtov, pač pa delavci. Delavci pa so prizadeti tudi tedaj, ko kompanija delajo v najboljših časih velike dobičke.

Ker ni imela dokazov, da je bila poročena, ni dobila razporeke.

Chicago. — Clara Bucken je tožila svojega moža za \$25,000 odškodnine, ker jo je mož zapustil in živel z drugo. Sodnik je zahteval dokaza, da je bila poročena z Ed. Buckenom. Clara pa ni imela nikakega dokaza, nakar je sodnik izjavil, da ne more prav nič opraviti v tem slučaju, dokler ona ne predloži poročne listine, da je v resnici bila poročena z omenjenim možem. Njen advokat je bil ne malo začuden, ko je videl, da njegova klijentka nima potrebnih dokazov. Buckenova druga žena je dejala, da je Bucken pred kratkim dobil v Mehiki razporeko ter da je takoj zatem njo poročil.

Bomba mesto slaščic.

Chicago. — Policija in poštni uslužbeni so bili snoči na delu, da najdejo ali poizvedo, kdo je poslal v ovojju bombo mesto slaščic na naslov dr. W. J. Hicksona. V ovojju so bile tri dinamitne priprave. Dr. Hickson je nastavljen v mestni bolnici za psihopatijo. K areči se je Hicksonu dozdeval ovoj sumljiv in ga je odprl z največjo pozornostjo. Policija je preiskala dinamitno bombo. V ovojju je bilo tudi razkaljivo piščo, naslovljeno na zdravnika.

Pilsudski ukrotil zbornico.

Varšava, 17. nov. — Vse kaže, da se bo uporna večina poljake zbornice podala vladi. Maršal Pilsudski je večer zapretel socialistom in drugim radikalcem, da razpusti parlament, če ne umaknejo svoje zahteve za odpravo novega tiskovnega zakona. Razpust zbornice pomeni, da Pilsudski vlada eno leto brez vsake zbornice.

Razstrelba ubila 44 ruskih mornarjev.

Berlin, 17. nov. — Iz Bukarešte javljajo, da je ruski parnik "Skandinavija" eksplodiral in zgorel na Crnem morju. Poročilo dostavlja, da je 44 oseb izgubilo življenje. Italijanski parnik je rešil 11 oseb.

Nova bolnišnica na severni Wellsovi cesti.

Chicago, Ill. — Štirinadstropno bolnišnico bodo zidali na severnem delu Wellsove ceste. Bolnišnica bo stala \$300,000 in bo znana kot Lincoln Memorial hospital. Imela bo 160 sob za pacijente. Postavljena bo na 1731 North Wells streetu.

Ukradena delavska plača.

Chicago. — Snoči je blo petdeset delavcev, ki delajo pri H. & R. Dresu kompaniji, domov brez običajne tedenske plače. Kompanija pravi, da je nekdo na čuden način ukradel vso delavsko plačo iz odprte omare v pisarni, v znesku \$1,500.

ZDRAVSTVO.

Zdravljenje raka z elektriko.

Des Moines, Ia. — Dr. F. L. Nelson je 12. novembra poročal na tukajšnjem zborovanju Radiologičnega in fizioterapičnega društva o novi metodi zdravljenja raka. Dejal je, da on zdravi raka z elektriko, katere sežge in uniči račne izrastke. Ta metoda se mu je obnesla v vseh slučajih.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKEGA ORGANIZACIJA V ČIKAGU.

Dr. St. S. N. P. J. — Veselica v nedeljo 21. novembra v Hrvatskem narodnem domu v 60. Čikagu.

Dr. St. 131, S. N. P. J. — Veselica v sredo 24. novembra v dvorani S. N. P. J.

"Zvon" St. 70 J. S. K. J. — Vinska trgatev v soboto 27. novembra v Narodni dvorani, S. Racine Ave. in W. 18th St.

Soe. pevski zbor "Sava" (odsek kluba št. 1, JSZ.) — Koncert v nedeljo 5. decembra v dvorani S. N. P. J.

Dr. St. 1, S. N. P. J. — Božična veselica v nedeljo 12. decembra v dvorani S. N. P. J.

Zveza slovenskih organizacij. — Veselica v soboto, 18. decembra, v Narodni dvorani.

Skupna društva S. N. P. J. — Božična veselica v nedeljo 10. decembra, v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, J. S. Z. — Silvestrova zabava, v petek 31. decembra, v dvorani S. N. P. J.

Dr. "Slovenija". — Maskaadna veselica v soboto 5. januarja v Narodni dvorani, So. Racine Ave. in W. 18th St.

Dr. "Danica". — Maskaadna veselica v nedeljo 9. januarja v Narodni dvorani.

Dr. St. 192, S. N. P. J. — Maskaadna veselica v soboto 29. januarja v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.

Dr. St. 39, S. N. P. J. — Veselica v soboto 12. februarja v dvorani S. N. P. J.

Dr. St. 39, S. N. P. J. — Veselica v soboto 12. februarja, v dvorani S. N. P. J.

Zveza slov. org. — Veselica v soboto 12. marca v Narodni dvorani.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo 27. marca, v dvorani Č. S. P. S.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava in prvomajska slavnost, v nedeljo 1. maja, v dvorani S. N. P. J.

OPOMBA: Ako priredba Valera društva ni označena v gornjem seznamu, sporočite datum in druge podatke na naslov: JOHN PUTZ, 1834 S. Racine Ave.

Poslužite se kampanje za nove člane in pridobite si razpisane nagrade!

Nima časa skrbeti.

Prvi: Ali te včasih mučijo skrbi? Drugi: Nikdar. Prvi (začuden): Kako to? Drugi: Podnevi nimam časa, ponoči pa sem prezaspan, da bi me mučile skrbi.

Oče, kar podpišite.

Sin: Oče, ali vi lahko podpišite svoje ime z zaprtimi očmi? Oče: Gotovo! Sin: Potem pa zaprite oči in podpišite moje šolsko spridevalo.

Laskanje.

On: Najlepše ženake vselej poroče največje bedake.

Ona: Poskusite vaše laskanje kje drugje.

Ali vam je znano, da —

Ako si prihranite po en dolar vsak teden, tedaj si boste prihranili milijon dolarjev v teku 20,000 let?

Ga pogreša.

Janex: Gospa, zakaj ste vendar vrgli von pljuvalnik? — Jaz ga pogrešam.

Gospa: Nehajte godrnjati; vi ste ga pogrešali še predno sem ga vrgla proč.

Za hitro olajšbo od kašlja uživajte

SEVERA'S COUGH BALSAM

Celotna zdravila olajšajo v kratkem času. Izboljša vokalni glas.

25c in 50c.

Imenite se prebuda; vsemite

Severa's Cold Tablets.

30 centov.

Napredaj vsaj po eni lekarni.

W. F. SEVERA CO. CHICAGO, ILL.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Oct. 31-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napadnega naloga, plašite nam dopolnilo in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi družbeni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo na pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cincro za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za Milano \$5.30.

Za Evropo stane na pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c na poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"

2657 S. Lawrence Ave. CHICAGO, ILL.

A DIRECT SUBTRACTOR

AUTOMATIC-SHIFT MULTIPLIER

Sundstrand

Adding-Listing-Figuring Machine

for only \$125

Unquestionably the greatest value ever offered! Telephone or call.

SUNSTRAND SALES AGENCY

523 S. Dearborn St. Phone Wabash 5000-5001 Chicago, Ill.

Kuomintang

Nekoliko informacij k položaju na Kitajskem.

Na Kitajskem je civilna vojna. Kuomintang zmaguje. Kaj je Kuomintang?

Kuomintang pomeni v kitajskem "narodna stranka". To je velika kitajska politična stranka, ki je bila organizirana po padcu monarhije leta 1912. Njen začetnik je bil dr. Sunjatsen, oče kitajske republike, ki je vodil veliko revolucijo leta 1910. Stranka je bila trikrat reorganizirana; sedanjost formo ima od leta 1924.

Kuomintang je danes edina politična stranka na Kitajskem, ki nalikuje političnim strankam v Evropi in Ameriki. Stranka temelji na demokraciji in socialističnih principih in vstop v isto je prost vsaki osebi ne glede na narodnost, če sprejme njene principe.

Dr. C. C. Vu, sin pokojnega Vutinfanga, enega izmed voditeljev, je takole opisal principe kuomintanga v angleškem listu "Shanghai Weekly Review":

"Program kuomintanga je znan Kitajcem pod imenom 'Trije principi ljudstva'. Prvi princip zahteva svobodo in neodvisnost kitajskega ljudstva. Na temelju tega prvega načela se je kitajsko ljudstvo osvobodilo nadvlade dinastije Mandžu. To je bila notranja osvobodila.

tevi. Drugi korak je zunanja osvobodila. Kitajska mora biti prosta vsakega zunanjega političnega in ekonomskega vpliva in nadvlade. Veliki kitajski narod, ki šteje blizu 500 milijonov glav, ne sme več biti polkolonialna, ali še slabše: podkolonialna država, ki služi izkoriščanju po inozemskih imperijalistih, temveč mora biti ravnopraven v družini narodov z enakimi pravicami kot jih imajo druge suverene države.

Drugi princip je demokracija. Ljudstvo mora imeti volilno pravico, iniciativno, referendum in odpozicijo.

Tretji princip je ekonomska blaginja ljudstva. Dve točki tega principa, kateri je postavil dr. Sunjatsen, se živo očitujeta: Prva je, da zemlja ne sme biti predmet spekulacije, pač pa mora služiti edino produkciji živil in drugih potrebščin. Druga točka: podjetja monopolistične značaja, od katerih zavisi ekonomska življenja ljudstva, ne smejo biti v privatnih rokah, pač pa jih mora upravljati in obratovati država.

Dr. Sunjatsen ni mislil, da bi se vsi trije principi izvedli naenkrat. Nekatere stvari se lahko dosežejo takoj, dočim je treba za druge dolge priprave in evolucionarne metode. Na primer dr. Sunjatsen je vedel, da priprosta kitajska masa še ni zrela za volitve — še manj za iniciativno in referendum — brez dobre šole. Potrebna je izobrazba ljudstva.

Iz tega razloga je dr. Sunjatsen začel tri periode prehodne dobe. Prva perioda bi morala biti vojaška diktatura, ko se vrjeta red in mir; druga perioda bi morala biti vojaška diktatura; konstitucionalna vlada.

Dr. Vu piše dalje, da v kuomintangu so združeni vsi kitajski revolucionarni elementi, pa naj bodo socialisti, komunisti ali karkoli. Kuomintang ne pozna levicarskega in desničarskega.

Središče stranke je Kanton na jugu Kitajske. Vlada v Kantonu je že 12 let pod kontrolo kuomintanga. Vsi javni uradniki v Kantonu so člani stranke. Stranka ima nebrojne pristaje tudi v inozemstvu. Skoraj izključno vsi kitajski dijaki, ki študirajo na evropskih in ameriških univerzah, so člani kuomintanga.

V sedanjih oboroženi kampanji, ko je kuomintang začel pometati z raznimi reakcionarnimi provinčnimi diktatorji, igrajo mladi Kitajci, ki so študirali v Evropi in Ameriki, največjo vlogo. Kampanja se vrši na dva načina. Najprej gre po deželi armade, civilnih agitatorjev, ki pripravljajo ljudstvo za preobrat, da je manj prelivanja krvi. To delo vrše skoraj sami dijaki. Civilni agitatorji pa sledi kuomintangski armada — imenovana tudi kuomintang, to je ljudska armada — katere vrhovni vodja je general Chiang Kaišek. Civilno agitacijo vodi Teng Jen-ta, čigar

oficijski naslov je "šef političnega urada". Ljudska armada ima tudi svoj politični departament, na čelu katerega je general Tang Sen-č.

Zastava kuomintanga, ki je obenem prapor kantonske ljudske armade, je rdeča s četverkotom na gornji levi strani, v katerem je belo solnce na plavem polju.

Kuomintangska armada je v zadnjih štirih mesecih okupirala vao centralno Kitajsko v močni dolini ob reki Jangtse in zdaj prodira proti Šangaju na vzhodu in proti Pekingju na severu. Kuomintang je danes najmočnejši politični faktor na Kitajskem; vse druge vlade so lokalnega pomena.

Najmanjšega dvoma ni, da bo ljudska stranka zmagovita na celi cesti in tedaj bodo morale vesele računati z novim orjakom v Aziji.

SKOPUHI

Klasično figuro skopuha nam je ustvaril Moliere s svojim Harpagonom. Današnja doba, se zdi, ne rodi več skopuhov; najrazličnejše radosti, ki jih nudi življenje človeku proti takojšnjemu plačilu, zapolnjujejo celo ose, ki so sicer nagnjeni k ašičarstvu. Zlato, ki slepi srca, da se ne morejo ločiti od njega, je v povojnem času postalo redko, vsled česar so se ljudje vije vprek naglasi veličanosti k razpisanju. Pravi skopuhi so v velikih mestih le še — med berčari — na deželi pa jih najdemo med starijnimi kmeti, ki še vedno skrivajo svoj denar v negavcih ali pa ga kupijo v akcijah. Ne bo nazabavno, če se malo pomudimo pri tej vrsti človeškega rodu, ki bo menda kmalu zvela le še v arhivih in spominih.

Psihologijo skopuha karakterizira vrlo nazorno moč, ki ga omenja italijanski publicist Adolfo Padovan v neki nedavno izšli svoji knjigi, v kateri je zbral anekdote iz življenja čudnih ljudi. Ko se je nekečniku blizala smrt, ura, ga je najbolj bolela misel, da se bo moral po smrti ločiti od svojih zakladov. Dolgo je premišljeval, kako bi se temu izognil, in na posledje je izprijel: ko so po njegovi smrti odprli oporoko, so z neskončnim začudenjem brali, da je čudak postavil za edinega dediča svojega premoženja — samega sebe.

Nekega drugega je grizlo, da bi po smrti podelil njegova dedščina v roko nekakoj, ki jih je imel na umu, da komaj čakajo njegovega konca. Ker jim pa premoženja vendar ni mogel odreči, je v testamentu zapustil dedščino svojim potomcem — četrti generacije, in bil je ves srečen, da bo njegovo premoženje vsaj eno stoletje ostalo nedotaknjeno. Zdravniku, ki ga je zdravil, je dejal: "Hotel bi vse svoje zlato pretopiti in ga pred smrtjo poraziti." "Potem bi pa umrli na indigestijo," je odgovoril zdravnik. "Kako kraška indigestija?" je bil skopuhov odgovor.

Angleški zdravnik Clifford je bil na glasu, da je velik skopuh. O njem so pripovedovali, da je, ko je nekoč zbolel, sam sebe zdravil in si seveda dal izplačati honorar. To je napravil tako, da je iz enega žaga vzel gvinejo in jo vtaknil v — drugi žep.

Slavnega francoskega državnikar kardinala Mazarina, ki je bil, kot trdi zgodovina, skopuh, je nekoč napisal anonimni pisec v posebni brošuri. Vseomni minister je imel ukaz, da se brošura zapleni, toda namesto da bi jo dal sežgati, jo je prodal na lastni račun in si z zadovoljstvom mešal roko, ko se je neslužben denar na tako lep način stekal v njegovo blagajno.

Sledeča zgodba je ne samo zanimiva, nego tudi poučna. Lord Morton, premočen plemič, je v svoji oporoki določil za dediča nekega sorodnika, po poklicu duhovnika; drugemu listino je dobil srečni dedič tam v shrambo. Nekaj let pozneje pa si je lord premislil, da je spustil vev testament in je ostavil vse svoja posestva nekakemu nečaku, s edino klavirjo, da izplača razdeljenemu dedičniku 500 funtov. Morton je kmalu nato umrl. Nečak je odšel v nečak in jebral klavirja. Takoj je sklenil na tistem, duhovnika ogorčevati

za njegovih petsto funtov. Ker je bil on edini direktni sorodnik umrlega lorda, je oporoko uničil v veri, da mu bo sodišče priznalo celo premoženje mrtvega strica. Ali čakalo ga je strašno razočaranje; župnik je prezentiral prvo oporoko, ki jo je sodišče priznalo kot pristno. Pohlepemu nečaku ni pomagal noben protest. Bil je kaznovan, kakor je zaslužil.

Dr. Dupuy, sloviti francoski očešni zdravnik, pripoveduje iz svoje prakse sledečo zgodbo:

Neki bogatin je prišel nekoč k meni in me je prosil za pomoč. Bil je v nevarnosti, da izgubi oko. Ker sem vedel, da je pacient premočen, sem zahteval za operacijo tisoč frankov. "Kaj, tisoč frankov za ozdravljenje enega očesa?" je vzkliknil skopuški pacient. "Za to vsoto bi prodal še drugega!"

H koncu še kratko anekdoto, v kateri nastopa kot junak slavni angleški satirik Swift. Neki prijatelj je poslal pesniku ribo v dar. Sluga, ki je ribo prinesel, je Swiftovo skopost dobro poznal, in zato je svoje poslanstvo opravil kar na kratko in se brez besede obrnil k vratom. Swifta je slugovo vedenje razjezilo, poklical ga je nazaj in mu dejal:

"Mar ne veste, kako se morate obnašati, če pridete v tujo hišo? Čakajte, da vam pokažem malo manir. Sedite na tale stol in mislite si, da ste vi jaz in jaz pa bom igral vašo vlogo. Tako!"

Slugi je bilo prav; mislil si je: lepa prilika, da povem skopuhu par gorčik.

Swift se uljudno približa slugi, ki se je med tem udobno uedel v naslanjač, se prikloni in spregovori:

"Dovolite, gospod, da vam sporočim pozdrave svojega gospodarja. Obenem vas prostim, da izvolite sprejeti tole ribo kot akromen izraz spoštovanja, ki ga goji moj gospodar do vas."

"Dobro," odvrne reano sluga. "Sprejmite svojemu gospodarju moje najpriaznejše zahvale, in tu, evo šilinga za vaš trud." Pri tem seže v žep in izroči Swiftu napitnico.

Swift je razumel; začutil je, da je dobil lekcijo on in ne sluga. A takoj se je appet zbral; vtaknil je šiling mirno v žep in pokazal prepadenemu slugi vrata.

Pravi čas za zaščitve.

On: Kdaj naj Roziko zasnuhim?

Ona: O Božku, seveda, ker takrat je najbolj pripraven čas za to, in pa navadno ona takrat sprejme svari, ki jih drugače ne mara!

On ne more najti.

"Ako je kje boljše mesto za kno urbeno od Severa's Eako, potem jaz ga najti ne morem v ti deželi." Pravi Mr. A. Hardish, Forest Lake, Mich. "Jaz sem rabil to v vohkim zadovoljstvom in ga z veseljem pripravim vsem, ki trpe zmoščeno izbruh v košne nereda." — Samo 50 centov stane lonček v lekarnah. W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa. — (Adv.)

Ali želiš znati pravilno pisati in štati angleško? Naroči si "Slovensko-angliško slovnico", katere je izšla in ima na prodaj. Književna matica S. N. P. J.

IZLET V JUGOSLAVIJO ZA BOŽIC.

Pod pokroviteljstvom S. M. Vukovitcha uradnika Cunara Linije, bo parnik "Carmania" peljal izletnike v Jugoslavijo za božic, z njeno vožnjo, ki odpluje 8. decembra iz New Yorka. Mr. Vukovitch je vodil že več enaki izletov v osredno Evropo, tako je njegova navzočnost na parniku kot vodnik izletnikov zagotovljena s popolnim zadovoljstvom in mnogo zabave. (Adv.)

NAZNANILO

Družstvo Sv. Barbare št. 4 J. S. K. J.

V FEDERAL, PA.,

pridei

VESELICO

na Zahvalni dan 25. novembra t. l. v dverani Sv. Barbare na Presto, Pa.

ZACETER VESELICE TOČNO OB 2. URI POPOLDAN.

Igrale bodo Tamburalice iz Greensburga, Pa., in sicer pet sester Slovencev z imenom Keba.

Uljudno vabimo vsa sosedna društva, posamezne rojake in rojkinje domače in iz bližnjih naselij, da nas posetijo v obilnem številu. Za točno in dobro postrežbo bo preskrbel ODBOR!

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v malgi slednje knjige:

AMERIŠKI SLOVENC — izvrstna knjiga, vsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$6.00

Slovensko-Angliška Slovnica — zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00

Zakoni Biogenetike — tolnači naravne nauke in splošni razvoj, knjiga iz katere samorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50

Pater Malaventura — V Kharatu — zanimiva povest iz življenja ameriških frančiskanov, in doživljaji rojaka. Izvrstno spopolnjena s slikami...\$1.50

Zajedaki — resnična povest in prava ilustracija doslej skrivljene dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75

Jmame Higgins — krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovalni pa Ivan Molek...\$1.00

Zapiski S. redne konvencije S. N. P. J., 263 strani mehko vezana, stane samo...\$0c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE

pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosedaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

William Sitar, 4464 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Anton Janekovich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.

Anton Bekal, 727 E. 167th Street, Cleveland, Ohio.

John Krimm, 13111 Eastington Ave., West Park, Ohio.

Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.

John Kline, 5555 Russell St., Detroit, Mich.

Frank Stolar, 13706 St. Anita, Detroit, Mich.

John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Proletarce, 3633 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite pošto na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

287 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC"

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila na veselice in shode, vizitnice, čamike, knjige, toledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE EMERNE, UNJSKO DELO PRVE VESTE

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na našej:

S. N. P. J. PRINTERY

287-29 South Lawrence Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

J. S. Macher:

RIM

Poslovalni V. M. Zakar.

(Dalje.)

Na vrata Pantheonu so takoj dali napraviti križ, njegove mramornate stene so pokropili z blagoslovljeno vodo in pod njegovim obokom je papež privrkal zapei Gloria in excelsis. Cerkev so posvetili devici Mariji in mučenikom, katerih kosti so pripeljali semkaj na osemindvajsetih vozovih... Tako je paganski Pantheon pravzaprav devica Marija obvarovala pogube in Bonifac si je pridobil nesmrtnost, kakor jo oznanja njegov napis v vaticanskih spijlah. Rim je bil ponosen na ta spomenik svoje davne krasote: še v XIII. stoletju je prisegel vsak rimski senator, da bo poleg sv. Petra in Angelskega gradu čuval papeža in "Santa Maria Rotunda". Rim je bil ponosen — papeži pa praktični. L. 1625 je dal Urban VIII. iz svetišča pobrati vse, kar je bilo bronastega — skoraj pol milijona pudov je tehtala kovina — iz katere so bili viti težki topovi za Angelski grad in neokusni baldahin na zavitih stebrih had glavnim oltarjem šentpeterske cerkve. Rim se je maščeval svetemu očetu z nesmrtnim dovtipom na Pasquinovem stebri: Quod non fecerunt barbari, fecerunt Barberini — Urban VIII. je bil po rodu Barberini. Na strehi predsvetišča je dal postaviti isti papež stavbeniku in kiparju Berniniju dva neokusna stolpca, kakor ju vidimo na starejših slikah Pantheonu, da bi imela devica Marija tudi svoje zvonove; rimski dovtip jih je imenoval "oslovska ušesa Berninijeva", kraljevska vladar ju je dal l. 1883 odstraniti.

Tudi Benedikt XIV. je segel z umetniško svojo roko na Pantheon; krasne antične dekoracije od mramorja, porfirja in serpentina je dal odločiti in nadomestiti s štukaturami. Agripovo kopališče, ki se je naslanjalo na zadnjo steno tega svetišča, je bilo uničeno že prej in z njim tudi zunanji mramornati okrasni Pantheon — več se torej ni dalo pokaziti in uničiti.

Oplenjeno od grabežljivosti, pokaženo od neumnosti in barbarstva — in vendar vpliva to svetišče tako nepopisno! Dihaj, tu le s pri-tajenim dihom, lahen mraz te spreleva po telesu in najrajši bi pokleknil v pobožnem apotovanju ne pred to devico Marijo in osemdvajsetimi vozi s kostmi mučenikov — temveč pred temi davnimi izgnanimi antičnimi bogovi, ki so bili tako krasni in z vsemi svojimi elabostmi človeku tako blizu! In da so mrtvi? Mrtvi? Če je treba verovati v mitologijo — čemu ne verovati v to, ki je nesmrtna valed svoje krasote, svoje večne svežosti, svoje očarljive sreče?

Slikar Raffael, otrok sreče in ljubljence Vatikana, si je izbral Pantheon za kraj svojega zadnjega počitka: leži v resnici tukaj, slab kip Madone stoji nad njegovim grobom, še slabši latinski verz kardinala Bemba so njegov nagrobni napis, in čim najslabše bronasto popraje njegovo je postavljeno poleg tega groba. Njegov prijatelj, slikar Annibale Carracci in njegova nevesta, Marija Bibbiena, ležita v njegovi bližini.

In tu imata tudi zadnje bivalje prva dva kralja dednjene Italije, Viktor Emanuel II. in Humbert. Grmade vencev pokrivajo njihovo grobova, stari veterani ju strašijo in dajejo obiskovalcem spominske knjige v podpis. Moderna Italija bi ne bila mogla najti primernejšega kraja za svoje glave. "Al padre della patria" je napisano na mramorju, ki krije kosti dednjaveca Italije. Savojska rodinca na-

daljuje vedoma in namnoma tradicije antične Rima, in v tem je eden nje velikih uspehov. Antična tradicija je sploh igrala veliko vlogo v prerobenju in zedinjenju Italije, in gotovo ni danes čisto odveč in brez pomena. Se mnogo, pravnomo je treba izvršiti. Boj današnje Francije mora smatrati današnja Italija za svoj boj, zgodovinska Nemesis mora voditi njeno roko — in potem šele stopi ta mlada država na pot, ki vede edina do popolnega njenega ozdravljenja in do živahnega in svobodnega življenja.

— — — Sofija Petrovna stoji žarečega očesa pri grobu dobročrtnega Humberta, umorenjenega v Monzi 29. julija 1900. — Ali je imele to kak pomen? — Jo vprašam tiho.

— Marsikatero življenje bi ne imelo pomena, če bi ne bilo vere, da je tudi to potrebno — pravi prepričevalo.

— Toda pod vidikom Večnosti? Bila sva na Palatinu, alistihi stoletni cesarjev, vidite, kaj je bil Rim nekaj, vidite propad narodov, celo bogov, vidite danes te žalostne kosti povsod —

— Ne trgajte mi duše še vi! Saj že tako dovolj trpim v tem vašem Rimu — — —

XIX.

Mausoleum Hadriani.

Ko sva šla jutraj od doma in se ustavila na Via Babuino, kjer se dave vedno pozdravljajo žarkom solne svetlobe in modrimi smehljajočega se neba, vpraša nenadoma Sofija Petrovna, čemu ne pogledava v eno ali drugo teh 366 rimskih cerkev, zakaj se nišla bila pri sv. Petru v Vatikanu, pri sv. Janezu lateranskem — čemu ogledujeva samo "kosti"? In takoj je pristavila, da njeno vprašanje nikakor ni urgencia, da ima dobro v spominu najin beneški dogovor; vpraša samo, ker bi rada poznala sistem, po katerem hodiva po Rimu, ničesar drugega. In da prav nič ne želi, da bi se na njem kaj izpremenilo.

Povedal sem ji svoj sistem. To je zgodovina. Rim je v prvi vrsti mesto svetovne zgodovine. Lukčiva si torej, po Goethejevih besedah, iz sedanjega Rima antični Rim, Rim republike in cesarjev, potem bova hodila po Rimu papežev in naпослед po kraljevskem Rimu. Sistem se seveda ne da strogo držati, treba se bo tu in tam vračati, kakor sva morala delati doslej ekskurzije v druge, poznejše dobe — toda kaj pomaga, drugače naj se v Rimu ne živi in se ne sme živeti. In moje historične razlage naj posluša potrpečljivo. Nikesar ji pravzaprav ne nameravam razlagati. Samo na glas mislim. Žive mi ti davni ljudje v duši, in če pridem na kraje, ki so pozorišče njih življenja, si jih postavim tja, vidim jih in nehoti ji razlagam, kar vidim.

In tako greva zdaj k Hadrianovemu mavzoleju. Aelius Hadrianus je bil Trajanov naslednik, po rodu Španec. Prepotoval je vse provincije svoje države in ves svet je blagoslovil za potovanja, je prokuratorji in prokonzuli, katerim je cesar zavril njih turško gospodarstvo, niso bili z njim zadovoljni. In si dati, krasno zidati, to je bila njegova strast — v vzornem vladarju je živel namreč tudi genialen arhitekt. Zidal je povsod nova naselbina, po celi rimski državi, v Atenah je ustvaril celo "novo mesto Hadrianovo", v Britaniji in Germaniji utrdbe, v Rimu dvorod, templje, mostove, v Tivoli čarobno vilo, pristanišče v Cajeti, toplice v Ostiji, celo na rasvalinah od Tita razdeljanega Jeruzalema je hotel ustanoviti novo mesto a prekrasnim Jupitrovim templjem — kar je povzročilo zadnjo vstajo Židov pod Simonom Bar-Kochbo, trileten grozen boj, opustošenje cele dežele in razpršenje Židov po vsem svetu.

(Dalje prihodnjaj)